
Urząd
Ochrony
Danych
Osobowych

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Ochrona danych osobowych w szkołach i placówkach oświatowych

Poradnik RODO

sierpień 2018

Wprowadzenie

Właściwe funkcjonowanie szkół i placówek oświatowych nie jest możliwe się bez wykorzystywania danych osobowych. Wiąże się to z koniecznością przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych, które w Polsce obowiązują już od ponad dwudziestu lat. Od 25 maja 2018 r. wszystkie szkoły i placówki oświatowe są związane nowymi przepisami unijnego, ogólnego rozporządzenia

o ochronie danych¹, zwanego dalej „RODO”. Zastąpiło ono dotychczasową ustawę z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych². RODO bazując na istniejących wcześniej rozwiązaniach prawnych, z jednej strony nakłada na szkoły i placówki oświatowe zupełnie nowe obowiązki, z drugiej zaś rezygnuje z części dotychczasowych wymogów, bądź je racjonalizuje.

Urząd Ochrony Danych Osobowych we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej przygotował niniejszy poradnik, aby pomóc dyrektorom szkół i placówek oświatowych w zapewnieniu przestrzegania nowych regulacji o ochronie danych osobowych. Poradnik jest kontynuacją materiału, który był wcześniej publikowany przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w ramach Programu Edukacyjnego „Twoje dane - twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa edukacyjna skierowana do uczniów i nauczycieli”.

Poradnik zawiera zaktualizowane wskazówki, dotyczące przetwarzania danych osobowych dzieci, ich rodziców lub opiekunów prawnych, nauczycieli, a także innych pracowników szkół i placówek oświatowych. W opracowaniu wskazano podstawowe zasady, jakich dyrektorzy szkół i placówek oświatowych powinni przestrzegać, przetwarzając dane osobowe. Opisano też, jak przepisy RODO i sektorowych aktów prawnych zastosować w konkretnych sytuacjach. Poradnik odnosi się przede wszystkim do publicznych szkół i placówek oświatowych, jednakże w dużym stopniu może być też przydatny w pracy szkół i placówek niepublicznych³.

Jeśli uważają Państwo, że warto, by przedstawiony materiał został rozbudowany o inne zagadnienia, zachęcamy do ich zgłaszania na adres zas@uodo.gov.pl.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

² Nowa ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1000)

³ Wykorzystywane w poradniku pojęcie szkoły odnosi się również do przedszkola.

Spis treści

Obowiązki dyrektora szkoły w zakresie ochrony danych osobowych	6
Pojęcie danych osobowych	6
Administrator	8
Podstawowe zasady ochrony danych osobowych	8
Obowiązki szkoły w zakresie ochrony danych osobowych	9
Legalność przetwarzania danych osobowych w szkole	10
Bezpieczeństwo przetwarzania danych osobowych	12
Dokumentacja przetwarzania danych osobowych	13
Obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania danych osobowych	13
Obowiązek szkoły - zgłaszanie naruszeń ochrony danych	14
Wyznaczenie inspektora ochrony danych	16
Przetwarzanie danych w imieniu administratora w ramach powierzenia przetwarzania danych	16
Monitoring wizyjny w szkołach	17
Przetwarzanie danych przez organ prowadzący szkołę	18
Pojęcie organu prowadzącego szkołę	18
Zadania organu prowadzącego	18
Sytuacje, w których organ prowadzący szkołę zgodnie z prawem ma dostęp do danych	19
Sytuacje, w których organ nie może mieć dostępu do danych	20
Przekazanie danych osobowych organowi prowadzącemu	21
Zagadnienia szczegółowe	22
Realizacja obowiązku informacyjnego przez szkołę w trakcie rekrutacji	22
Obowiązek informacyjny w kontekście zaproszenia na uroczystości i wydarzenia szkolne	25
Publikacja list uczniów przyjętych do szkoły	26
Przetwarzanie danych przez pielęgniarkę w szkole	26
Przetwarzanie danych uczniów w dokumentacji udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole	27
Udzielanie informacji o uczniu osobom trzecim	28
Wykonywanie obowiązków służbowych przez nauczycieli poza szkołą	29
Informacja o zastępstwach	29
Wykorzystywanie adresów e-mail do kontaktu nauczyciela z rodzicami	30
Pozostawienie podpisanych podręczników w szkole	30

Karty dostępu w szkole	31
Wywieszanie danych osobowych uczniów na tablicach na terenie szkoły lub umieszczanie ich na stronie internetowej	32
Przetwarzanie danych – konkursy, zdjęcia szkolne	33
Przetwarzanie danych uczniów na uroczystościach szkolnych	35
Pozyskiwanie przez podmioty zewnętrzne danych osobowych uczniów przy wykorzystaniu imiennych ankiet	36
Udostępnienie danych osobowych absolwentowi	37
E-dziennik	37

Część 1.

01

Obowiązki dyrektora szkoły w zakresie ochrony danych osobowych

Szkoły oraz placówki oświatowe w swojej działalności wykorzystują dane osobowe uczniów, ich rodziców, nauczycieli i pozostałych pracowników szkoły oraz innych osób, np. zaproszonych gości na uroczystości szkolne, innych członków rodziny dziecka. Oznacza to, że są one zobowiązane do stosowania przepisów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO).

1.1 Pojęcie danych osobowych

Na wstępie należy wyjaśnić samo pojęcie **danych osobowych**. Według RODO, dane osobowe oznaczają informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej. Osoba taka to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować np. na podstawie: imienia i nazwiska, cech fizycznych albo genetycznych, a także szeregu innych właściwości. Do danych osobowych zalicza się również informacje dotyczące osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

„**Dane osobowe**” oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („**osobie, której dane dotyczą**”); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

RODO stosuje się do przetwarzania danych osobowych w sposób całkowicie lub częściowo zautomatyzowany oraz w przypadku przetwarzania w sposób inny niż zautomatyzowany, np. w formie tradycyjnej - papierowej, jeżeli dane stanowią lub mogą stanowić część zbioru. Przykładami takich zbiorów danych w szkole są: dzienniki lekcyjne, listy zatrudnionych pracowników, księga ewidencji dzieci, księga uczniów, dzienniki zajęć w świetlicy, arkusze ocen ucznia, księgi arkuszy ocen, które są prowadzone zarówno w systemie informatycznym, jak i przetwarzane tradycyjnie.

Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-434/16 Nowak pojęcie danych osobowych obejmuje także pisemne odpowiedzi udzielone przez osobę przystępującą do egzaminu zawodowego i ewentualne naniesione przez egzaminatora komentarze odnoszące się do tych odpowiedzi.

Dane osobowe dzielą się na trzy kategorie:

- a) **dane tzw. zwykłe**, takie jak imię, nazwisko, adres zamieszkania, data i miejsce urodzenia, numer telefonu, wykonywany zawód, wizerunek, adres e-mail itp.,
- b) szczególne kategorie danych osobowych (uprzednio zwane **danymi wrażliwymi**), wymienione w art. 9 RODO ujawniające:
 - pochodzenie rasowe lub etniczne,
 - poglądy polityczne,
 - przekonania religijne lub światopoglądowe,
 - przynależność do związków zawodowych,
 - dane genetyczne,
 - dane biometryczne w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej,
 - dane dotyczące zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby,
- c) dane dotyczące wyroków skazujących oraz czynów zabronionych lub powiązanych środków bezpieczeństwa wymienione w art. 10 rozporządzenia (uprzednio również zaliczane do **danych wrażliwych**).

Przetwarzanie danych wrażliwych wiąże się z koniecznością wypełnienia dodatkowych gwarancji ich ochrony ujętych w art. 9 ust. 2 i art. 10 RODO.

RODO zabrania przetwarzania danych wrażliwych, o ile nie jest spełniona jedna z przesłanek wymienionych w art. 9 ust. 2 RODO. Przetwarzanie danych o wyrokach skazujących i czynach zabronionych jest natomiast możliwe jedynie po spełnieniu warunków wskazywanych w art. 10 RODO.

Na gruncie RODO katalog danych wrażliwych uległ zmianie. W szczególności został on poszerzony o dane biometryczne przetwarzane w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej.

Podkreślić także należy, że RODO odrębnie reguluje dane dotyczące wyroków skazujących oraz czynów zabronionych. O ich szczególnym statusie prawnym rozstrzyga w odrębnej regulacji, tj. w art. 10. RODO dopuszcza przetwarzanie takich danych osobowych na podstawie przesłanek wynikających z art. 6 ust. 1, jedynie pod nadzorem władz publicznych lub jeżeli przetwarzanie jest dozwolone prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego przewidującymi odpowiednie zabezpieczenia praw i wolności osób, których dane dotyczą. W szkołach i placówkach oświatowych przetwarzanie danych o karalności (zarówno o skazaniu, jak i o braku skazania) jest dopuszczalne jeżeli przewidują to wprost przepisy prawa.

1.2 Administrator

Kolejnym ważnym pojęciem, które należy zdefiniować jest pojęcie **administratora**, gdyż to przede wszystkim na niego nakłada się obowiązki związane z ochroną danych osobowych. W świetle RODO może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, organ publiczny, jednostka organizacyjna i inne podmioty, które **decydują o celach i sposobach przetwarzania danych**.

Często o tym, kto jest administratorem, decydują przepisy sektorowe np. dotyczące oświaty. I tak, status administratora co do zasady przysługuje szkole lub placówce oświatowej.

Ważne!

Administratorem danych osobowych uczniów, ich rodziców, nauczycieli, pracowników szkoły jest ten, kto decyduje o celach i sposobach przetwarzania tych danych, czyli szkoła, którą reprezentuje dyrektor szkoły.

Należy jednak pamiętać, że to dyrektor szkoły reprezentujący administratora (tj. szkołę) ma zapewnić zgodne z prawem przetwarzanie danych osobowych, jak również to on ponosi odpowiedzialność za działania wszystkich osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w jednostce. Nie należy zapominać, że odpowiednie zarządzanie danymi osobowymi stanowi element odpowiedzialnego oraz dobrego zarządzania placówką. Ma to też istotny wpływ na budowanie odpowiednich relacji z uczniami oraz ich rodzicami lub opiekunami.

1.3 Podstawowe zasady ochrony danych osobowych

RODO wprowadza obowiązek przestrzegania następujących zasad ochrony danych osobowych, zgodnie z którymi dane osobowe muszą być:

- przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą (**zgodność z prawem, rzetelność i przejrzystość**);
- zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami (**ograniczenie celu**);
- adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane (**minimalizacja danych**);
- prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane, a dane osobowe, które są nieprawidłowe w świetle celów ich przetwarzania, muszą być niezwłocznie usunięte lub sprostowane (**prawidłowość**);
- przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane (**ograniczenie przechowywania**);

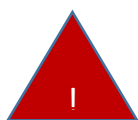
- f) przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych (**integralność i poufność**).

Jednocześnie administrator jest odpowiedzialny za przestrzeganie powyższych zasad i musi być w stanie wykazać ich przestrzeganie (**rozliczalność**). Ta zasada kładzie nacisk na praktyczne aspekty wdrożenia RODO w każdej jednostce poprzez wprowadzenie w praktyce odpowiednich procedur i innych działań zapewniających przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych.

1.4 Obowiązki szkoły w zakresie ochrony danych osobowych

Szkoła lub placówka oświatowa zobowiązana jest do przestrzegania zasad ochrony danych osobowych, w tym m.in. do:

- spełnienia względem osób, których dane dotyczą, obowiązku informacyjnego, o którym mowa w art. 13 i 14 RODO,
- zabezpieczenia danych osobowych przez zastosowanie odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, tak aby dane te nie były udostępniane osobom nieupoważnionym oraz aby dane te były chronione przed zniszczeniem albo utratą (np. poprzez szyfrowanie danych, pseudonimizację⁴, zapewnienie integralności i poufności danych),
- respektowania praw osób, których dane są przetwarzane, np. udzielania informacji co do celów, sposobów, źródeł, zakresu przetwarzania danych osobowych, spełniania żądań sprostowania, uaktualnienia albo uzupełnienia czy też czasowego wstrzymania ich przetwarzania,
- wyznaczenia inspektora ochrony danych, co opisane zostało w art. 37 RODO. Szkoła powinna opublikować dane inspektora ochrony danych i powiadomić o jego powołaniu organ nadzorczy, czyli Prezesa UODO. RODO wymaga, by inspektor posiadał fachową wiedzę na temat prawa oraz praktyki w zakresie ochrony danych. Jego stanowisko ma samodzielny i niezależny charakter.

Ważne!

W przeciwieństwie do poprzednio obowiązującego stanu prawnego RODO nie przewiduje obowiązku zgłoszenia zbioru danych do rejestracji.

⁴ Pseudonimizacja oznacza przetworzenie danych osobowych w taki sposób, by nie można ich było już przypisać konkretnej osobie, której dane dotyczą, bez użycia dodatkowych informacji, pod warunkiem, że takie dodatkowe informacje są przechowywane osobno i są objęte środkami technicznymi i organizacyjnymi uniemożliwiającymi ich przypisanie zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej (art. 4 pkt 5 RODO).

1.5

Legalność przetwarzania danych osobowych w szkole

Na gruncie RODO przez **przetwarzanie danych osobowych** należy rozumieć każdą czynność wykonywaną na danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, np.: zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie danych, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie, łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie danych.

Przetwarzanie danych osobowych zwykłych jest zgodne z prawem wyłącznie wtedy, gdy:

- osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na ich przetwarzanie,
- przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą lub jest konieczne do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy,
- przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze,
- przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą lub innej osoby fizycznej,
- przetwarzanie jest niezbędne do wykonywania zadania realizowanego w interesie publicznym,
- przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub prawa i wolności osoby, której dane dotyczą. Na przesłankę prawnie uzasadnionego interesu realizowanego przez administratora lub osobę trzecią nie mogą się powołać organy publiczne w ramach wykonywania swoich zadań.

Ważne!

Każda z wyżej wymienionych przesłanek ma charakter autonomiczny i może stanowić samodzielną podstawę przetwarzania danych osobowych. W szkołach i placówkach oświatowych najczęściej przetwarzanie danych odbywa się na podstawie przepisów prawa. W takiej sytuacji nie ma konieczności wyrażenia zgody przez osobę, której dane dotyczą. O zgodę na przetwarzanie danych osobowych należy prosić jedynie wtedy, gdy nie istnieją inne przesłanki przetwarzania danych.

Jeżeli przetwarzanie danych odbywa się na podstawie zgody, szkoła lub placówka oświatowa musi być w stanie wykazać, że osoba, której dane dotyczą (lub w przypadku osób niepełnoletnich – jej opiekun prawny), wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych. Jeżeli oświadczenie zgody jest zawarte w pisemnym oświadczeniu, które dotyczy także innych kwestii, zapytanie o zgodę musi zostać przedstawione w sposób pozwalający wyraźnie odróżnić je od pozostałych kwestii, w zrozumiałej i łatwo dostępnej formie, jasnym i prostym językiem. Bardzo ważne jest to, że zgoda może być w dowolnym momencie wycofana. Wycofanie zgody nie wpływa na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej

wycofaniem. O możliwości wycofania zgody należy poinformować osobę, której dane dotyczą, zanim wyrazi zgodę, a wycofanie zgody musi być równie łatwe jak jej wyrażenie.

Ważne!

„Zgoda” osoby, której dane dotyczą oznacza dobrowolne, konkretne, świadome i jednoznaczne okazanie woli, którym osoba, której dane dotyczą, w formie oświadczenia lub wyraźnego działania potwierdzającego, przyzwala na przetwarzanie dotyczących jej danych osobowych.

Na szczególną uwagę zasługuje problematyka przetwarzania szczególnych kategorii danych. Przetwarzanie ich jest co do zasady zabronione, aczkolwiek art. 9 ust. 2 RODO przewiduje zamknięty katalog przesłanek, a spełnienie choć jednej uprawnia szkołę do przetwarzania tego rodzaju danych osobowych. W przypadku szkoły będą to najczęściej:

- udzielenie przez osobę, której dane dotyczą, lub przez jej opiekuna prawnego (w przypadku niepełnoletnich), wyraźnej zgody na przetwarzanie danych w konkretnym celu lub celach,
- niezbędność przetwarzania danych do wypełnienia obowiązków i wykonywania poszczególnych praw przez administratora lub osobę, której dane dotyczą w dziedzinie prawa pracy, zabezpieczenia społecznego i społecznego;
- niezbędność przetwarzania danych do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą lub innej osoby fizycznej, o ile osoba, której dane dotyczą jest niezdolna do wyrażenia zgody;
- przetwarzanie danych osobowych w sposób oczywisty upublicznionych przez osobę, której dane dotyczą;
- niezbędność przetwarzania danych ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, o ile przepisy nie naruszają istoty prawa do ochrony danych;
- niezbędność przetwarzania danych do celów oceny zdolności pracownika do pracy;
- niezbędność przetwarzania danych do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych, historycznych lub statystycznych.

Ważne!

Każda z przesłanek legalności przetwarzania szczególnych kategorii danych ma charakter samodzielny. Spełnienie przynajmniej jednej z nich uprawnia administratora do ich przetwarzania.

Szkoła, reprezentowana przez swojego dyrektora, przetwarza dane na podstawie przepisów odnoszących się ściśle do funkcjonowania oświaty. Przede wszystkim są to:

- Prawo oświatowe⁵;
- Karta Nauczyciela⁶;
- ustawa o systemie oświaty⁷;
- ustawa o systemie informacji oświatowej⁸;
- ustawa o finansowaniu zadań oświatowych⁹;
- rozporządzenia do ww. ustaw¹⁰.

Szkoła w ramach określonych tymi przepisami może przetwarzać dane osobowe: uczniów i ich opiekunów prawnych (np. rodziców)¹¹, nauczycieli¹², innych niż nauczyciele pracowników pedagogicznych¹³, pracowników niebędących nauczycielami zatrudnionych w szkołach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego¹⁴, osób niebędących nauczycielami – asystentów nauczycieli¹⁵, wolontariuszy¹⁶ itp.

1.6

Bezpieczeństwo przetwarzania danych osobowych

Jednym z obowiązków szkoły wynikającym z RODO jest właściwe zabezpieczenie danych osobowych. Szkoła zobowiązana jest, zgodnie z art. 32 RODO, przy uwzględnieniu różnych czynników o charakterze technicznym oraz organizacyjnym, zapewnić należyte bezpieczeństwo przetwarzanych danych oraz prowadzić rejestr czynności przetwarzania zgodnie z art. 30 RODO.

Przykładowe środki służące zabezpieczeniu danych to:

- pseudonimizacja i szyfrowanie danych osobowych,
- zdolność do zapewnienia poufności, integralności, dostępności i odporności systemów i usług przetwarzania,
- zdolność do szybkiego przywrócenia dostępności danych osobowych i dostępu do nich w razie uszkodzenia fizycznego lub technicznego,
- regularne testowanie, mierzenie i ocenianie skuteczności środków technicznych i organizacyjnych mających zapewnić bezpieczeństwo przetwarzania.

RODO nie zawiera szczegółowych wymogów dotyczących organizacyjnego i technicznego zabezpieczenia danych osobowych, lecz określa jedynie ogólne zasady w tym zakresie. Środki te powinny być dostosowane

⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996).

⁶ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967).

⁷ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457).

⁸ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2159).

⁹ Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz.U. z 2017 poz. 2203, ze zm.)

¹⁰ Np. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1646).

¹¹ Art. 47 ust. 1 pkt 7 ustawy Prawo oświatowe w zw. z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji.

¹² Art. 7 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela.

¹³ Art. 7 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela.

¹⁴ Art. 7 ustawy Prawo oświatowe w zw. z ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1260).

¹⁵ Art. 15 ustawy Prawo oświatowe w zw. z art. 22 i 94 pkt 9a i 9b ustawy Kodeks pracy.

¹⁶ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. Z 2018 r. poz. 450).

do zidentyfikowanych ryzyk w organizacji oraz uwzględniać aktualny stan wiedzy w tym zakresie. Publiczne szkoły oraz publiczne placówki oświatowe powinny wziąć pod uwagę wymogi określone przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych¹⁷.

1.7

Dokumentacja przetwarzania danych osobowych

Szkoła i placówka oświatowa jest zobowiązana prowadzić dokumentację opisującą sposób przetwarzania i zabezpieczenia danych osobowych. Jednak w odróżnieniu od dotychczasowych przepisów RODO nie określa wprost, jak należy udokumentować organizację przetwarzania i zarządzanie bezpieczeństwem przetwarzanych danych. Wymaga jednak, aby zastosowane środki bezpieczeństwa i wszystkie podejmowane w tym zakresie działania można było wykazać. RODO mówi jedynie ogólnie o wdrożeniu przez administratora odpowiednich polityk ochrony danych, jeżeli jest to proporcjonalne w stosunku do czynności przetwarzania. RODO bardziej konkretnie wskazuje na: dokumentowanie przeprowadzenia oceny skutków dla ochrony danych, wprowadzenie procedury postępowania w razie naruszenia ochrony danych, czy prowadzenie rejestru czynności przetwarzania danych osobowych. Szkoły i placówki oświatowe dotąd opracowywały i stosowały politykę bezpieczeństwa oraz instrukcję zarządzania systemami informatycznymi służącymi do przetwarzania danych osobowych. Ta dokumentacja, po pewnych modyfikacjach, z powodzeniem może być wykorzystana w celu stworzenia dokumentacji, której celem będzie wykazanie zgodności realizowanych procesów przetwarzania z wymaganiami RODO.

1.8

Obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania danych osobowych

RODO przewiduje, że administratorzy mają obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania danych osobowych. Art. 30 RODO wskazuje jego obligatoryjne elementy. Ze względu na charakter przetwarzania danych osobowych przez szkoły i placówki oświatowe należy przyjąć, że mają one obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania.

W celu ułatwienia realizacji tego zadania UODO przygotował szablony rejestru czynności przetwarzania wraz z przykładami ich uzupełnienia oraz wyjaśnienia dotyczące sposobu realizacji tego obowiązku.

Przedstawionych szablonów rejestrów nie należy traktować jako jedynych prawidłowych wzorów. Ze względu na różnorodność administratorów, sektorów, w których działają i procesów przetwarzania danych, które prowadzą oraz innych czynników, w praktyce może występować wiele różnych modeli (struktur) rejestru czynności. Ważne, żeby w każdym przypadku administrator lub podmiot przetwarzający był w stanie przedstawić

¹⁷ T.j.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2247.

wymagane w art. 30 ust. 1 i 2 RODO elementy w odniesieniu do wszystkich prowadzonych procesów przetwarzania danych osobowych, w sposób czytelny i przejrzysty.

Przykładowy szablon rejestru czynności przetwarzania w szkole na gruncie RODO można znaleźć w materiale dostępnym pod adresem <https://uodo.gov.pl/pl/123/214>

1.9

Obowiązek szkoły - zgłaszanie naruszeń ochrony danych

Nowością w porównaniu z dotychczasowym stanem prawnym jest pojawienie się wynikającego z art. 33 RODO obowiązku zgłaszania **naruszeń ochrony danych osobowych** Prezesowi UODO.

Przez pojęcie naruszenia ochrony danych należy rozumieć naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych (art. 4 pkt 12 RODO).

Aby zaistniało naruszenie muszą być spełnione łącznie trzy przesłanki:

- naruszenie musi dotyczyć danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych przez podmiot, którego dotyczy naruszenie;
- skutkiem naruszenia musi być zniszczenie, utracenie, zmodyfikowanie, nieuprawnione ujawnienie lub nieuprawniony dostęp do danych osobowych;
- naruszenie jest skutkiem złamania zasad bezpieczeństwa danych.

Można wyróżnić trzy typy naruszenia ochrony danych osobowych:

- naruszenie poufności – polega na ujawnieniu danych osobowych nieuprawnionej osobie;

Przykład: Przypadkowe wysłanie danych osobowych ucznia do niewłaściwego rodzica.

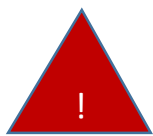
- naruszenie dostępności – polega na trwałej utracie lub zniszczeniu danych osobowych;

Przykład I: Zgubienie lub kradzież nośnika zawierającego kopię danych kontaktowych rodziców.

Przykład II: Pracownik przypadkowo lub osoba nieupoważniona celowo usuwa dane z e-dziennika. Administrator próbuje odzyskać dane z kopii zapasowej, jednak jego działania nie przynoszą rezultatu.

- naruszenie integralności – polega na zmianie treści danych osobowych w sposób nieautoryzowany.

Przykład: Pracownik szkoły przez pomyłkę zmienia nazwiska rodziców uczniów poprzez dopisanie litery „s” na końcu każdego z nich.

Ważne!

W przypadku naruszenia administrator danych osobowych niezwłocznie (w miarę możliwości nie później niż w terminie 72 godzin od stwierdzenia naruszenia) zgłasza je Prezesowi UODO, chyba że jest mało prawdopodobne, żeby naruszenie powodowało uszczerbek w prawach lub wolnościach osób fizycznych.

Zgłoszenie naruszenia organowi nadzorcemu powinno, co najmniej zawierać takie informacje, jak:

- charakter naruszenia, w tym w miarę możliwości rodzaj danych oraz przybliżoną liczbę osób, których naruszenie dotyczy,
- imię i nazwisko oraz dane kontaktowe inspektora ochrony danych lub oznaczenie innego punktu kontaktowego, od którego można uzyskać więcej informacji,
- przewidywane konsekwencje naruszenia ochrony danych osobowych,
- zastosowane lub proponowane środki w celu zaradzenia naruszeniu ochrony danych osobowych, w tym środki służące zminimalizowaniu ewentualnych negatywnych skutków naruszenia.

Zgodnie z art. 34 pkt 1 RODO, jeżeli naruszenie ochrony danych osobowych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator bez zbędnej zwłoki zawiadamia osobę, której dane dotyczą, o takim naruszeniu. Zatem administrator jest zobowiązany do zawiadomienia osoby, której dane dotyczą, gdy spełnione zostaną łącznie dwie przesłanki:

- dojdzie do naruszenia ochrony danych osobowych;
- może ono powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą. Do takich przypadków należą sytuacje, w których naruszenie prowadzi do dyskryminacji, kradzieży tożsamości, oszustwa, straty finansowej lub uszczerbku na reputacji. Jeżeli naruszenie dotyczy danych wrażliwych, można założyć, że jest prawdopodobne, iż takie naruszenie może prowadzić do wskazanych wyżej szkód. Nie jest konieczne, aby wysokie ryzyko zmaterializowało się i by faktycznie doszło do naruszenia praw lub wolności; dlatego nie ma znaczenia, czy ostatecznie ich naruszenie nastąpi. Wystarczający jest fakt samego pojawienia się wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności.

RODO wymaga, aby osoby fizyczne zostały zawiadomione o naruszeniu ich danych „bez zbędnej zwłoki”. Oznacza to, że administrator powinien zrealizować przedmiotowy obowiązek tak szybko, jak pozwalają na to okoliczności danej sprawy. Należy przyjąć, że im poważniejsze jest ryzyko naruszenia praw lub wolności podmiotu danych, tym szybciej powinno nastąpić zawiadomienie, jak wskazuje motyw 86 RODO. Poinformowanie na czas osób fizycznych o zaistniałym naruszeniu ma na celu umożliwienie im podjęcia niezbędnych działań zapobiegawczych dla ochrony przed negatywnymi skutkami naruszenia. Jako przykład można wskazać wyciek haseł bankowych, w przypadku którego reakcja banku powinna być natychmiastowa.

1.10

Wyznaczenie inspektora ochrony danych

Co do zasady wyznaczenie inspektora ochrony danych (IOD) jest uprawnieniem administratora. Jednak RODO wskazuje przypadki, w których istnieje obowiązek wyznaczenia IOD, w szczególności art. 37 ust. 1 lit. a RODO wskazuje, że administrator i podmiot przetwarzający wyznaczają inspektora ochrony danych, zawsze gdy przetwarzania dokonują: organ lub podmiot publiczny, z wyjątkiem sądów w zakresie sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości.

Na tej podstawie dyrektorzy szkół publicznych będących jednostkami budżetowymi zobowiązani są do wyznaczenia inspektora ochrony danych oraz zawiadomienia o tym Prezesa UODO. Inspektorem ochrony danych może być osoba zatrudniona w szkole lub osoba wykonująca zadania na podstawie umowy o świadczenie usług. Inspektor ochrony danych osobowych może wykonywać inne zadania i obowiązki, jednakże administrator musi zapewnić, żeby takie zadania lub obowiązki nie powodowały konfliktu interesów (art. 38 ust. 6 RODO).

Jeżeli administrator lub podmiot przetwarzający są organem lub podmiotem publicznym, dla kilku takich organów lub podmiotów można wyznaczyć - z uwzględnieniem ich struktury organizacyjnej i wielkości – jednego inspektora ochrony danych osobowych.

RODO podkreśla, że inspektor ochrony danych jest wyznaczany na podstawie kwalifikacji zawodowych, a w szczególności wiedzy fachowej na temat prawa i praktyk w dziedzinie ochrony danych osobowych oraz umiejętności wypełniania zadań, o których mowa w art. 39 RODO. Przenosząc powyższe wskazówki na potrzeby niniejszego opracowania wskazać należy, że powołany w szkole inspektor ochrony danych powinien odznaczać się wiedzą na temat prawa i praktyk w zakresie RODO, pozostałych przepisów unijnych oraz krajowych przepisów odnoszących się do ochrony danych osobowych, wiedzą w obszarze działania administratora (w tym przypadku systemu oświaty) i znajomością procedur administracyjnych oraz funkcjonowania jednostki. Ponadto inspektor ochrony danych powinien posiadać odpowiednią wiedzę na temat procesów przetwarzania danych, systemów informatycznych oraz zabezpieczeń stosowanych w szkole.

Co istotne w zakresie wykonywania swoich zadań określonych w RODO inspektor nie może otrzymywać instrukcji w zakresie sposobu działania, podjęcia środków zaradczych czy też osiągnięcia określonego celu. Inspektor za wykonywanie swoich zadań nie może być odwoływany ani karany przez administratora lub podmiot przetwarzający.

1.11

Przetwarzanie danych w imieniu administratora w ramach powierzenia przetwarzania danych

W działalności szkół niejednokrotnie dochodzi do udostępnienia danych osobowych innym podmiotom (określanym zgodnie z RODO, jako podmioty przetwarzające) w związku ze zleceniem realizacji określonych zadań,

np. prowadzenia obsługi dzienników elektronicznych, czy całego systemu monitoringu zainstalowanego w danej szkole. Zgodnie z art. 4 pkt 8 RODO, podmiotem przetwarzającym może być osoba fizyczna lub prawna, organ publiczny, jednostka lub inny podmiot, który przetwarza dane osobowe w imieniu administratora. Szczegółowe uregulowanie tego stosunku zawiera art. 28 RODO. Szkoła, jako administrator, może powierzyć wykonanie takiej usługi podmiotom, które zapewniają wystarczające gwarancje wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, by przetwarzanie spełniało wymogi RODO i chroniło prawa osób, których dane dotyczą.

Przetwarzanie przez podmiot przetwarzający odbywa się przede wszystkim na podstawie umowy określającej:

- a) przedmiot i czas trwania przetwarzania,
- b) charakter i cel przetwarzania,
- c) rodzaj danych osobowych oraz kategorie osób, których dane dotyczą,
- d) obowiązki i prawa administratora.

Ponadto podmiot, któremu administrator danych powierzył ich przetwarzanie, odpowiada wobec administratora danych za przetwarzanie danych niezgodnie z zawartą umową. Zawarcie takiej umowy nie zmienia statusu ich administratora - jest on w dalszym ciągu odpowiedzialny za ich prawidłowe przetwarzanie. Odnosi się to również do sytuacji ustawowego powierzenia przetwarzania danych, np., gdy obsługę administracyjną, czy księgową pełni jednostka powołana przez organ prowadzący.

1.12 Monitoring wizyjny w szkołach

Monitoring wizyjny jest inwazyjną formą przetwarzania danych osobowych. Dlatego administrator powinien szczególnie wnikliwie przeanalizować potrzebę jego stosowania. Szkoły są związane zasadami przetwarzania danych osobowych w ramach monitoringu wizyjnego wynikającymi z RODO oraz przepisów bezpośrednio odnoszących się do działalności oświatowej (w szczególności nowych przepisów Prawa oświatowego¹⁸). Od 25 maja 2018 r. na szkoły zostały nałożone nowe obowiązki związane z funkcjonowaniem w nich monitoringu wizyjnego. Wszystkie szkoły i placówki muszą się do nich dostosować, nawet jeżeli systemy monitoringu wizyjnego były w nich prowadzone wcześniej.

Więcej informacji na temat **monitoringu wizyjnego** znajduje się we wskazówkach Prezesa UODO dostępnych pod adresem <https://uodo.gov.pl/pl/138/354>¹⁹.

¹⁸ Art. 108a ustawy Prawo oświatowe

¹⁹ Wstępna wersja Wskazówek Prezesa UODO dotyczących monitoringu wizyjnego została poddana konsultacjom społecznym, w wyniku których przygotowano wersję ostateczną tego dokumentu.

Część 2.

02

Przetwarzanie danych przez organ prowadzący szkołę

Szkoły co do zasady mogą przetwarzać dane osobowe w ramach realizacji zadań wynikających z przepisów oświatowych²⁰. Szkoły są również uprawnione do przekazywania zebranych przez siebie danych organom je prowadzącym, gdy wiąże się to z wykonywaniem przez nie swoich kompetencji lub obowiązków określonych tymi przepisami prawa. W takiej sytuacji przesłanką legalności przetwarzania tych danych będzie art. 6 ust. 1 lit. c lub lit. e RODO.

2.1

Pojęcie organu prowadzącego szkołę

Organem prowadzącym szkołę może być minister, jednostka samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo), inne osoby prawne i fizyczne²¹.

2.2

Zadania organu prowadzącego

Organ prowadzący szkołę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę należy w szczególności²²:

- zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki,
- zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym,
- wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie,

²⁰ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r., poz. 1457), ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r., poz. 996), ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r., poz. 967), ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2018 r., poz. 917).

²¹ Art. 3 pkt 5 ustawy o systemie oświaty w zw. z art. 4 pkt 16 ustawy Prawo oświatowe.

²² Art. 10 ust. 1 i 2 ustawy Prawo oświatowe.

- wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych,
- zapewnienie obsługi administracyjnej, w tym prawnej, obsługi finansowej, w tym w zakresie wykonywania czynności, o których mowa w ustawie o rachunkowości²³ i obsługi organizacyjnej szkoły (nie dotyczy to organów prowadzących szkoły, które na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 4 ustawy o rachunkowości, nie są obowiązane do stosowania zasad rachunkowości określonych tą ustawą),
- wykonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do dyrektora szkoły.

Zadania organu prowadzącego szkołę w samorządach terytorialnych sprawują: wójt (burmistrz, prezydent miasta), zarząd powiatu, zarząd województwa, rada gminy, rada powiatu, sejmik województwa, starosta, marszałek województwa²⁴.

W odniesieniu do osób prawnych, np. stowarzyszeń, zadania organu prowadzącego szkołę sprawują ich zarządy (organy wykonawcze).

2.3

Sytuacje, w których organ prowadzący szkołę zgodnie z prawem ma dostęp do danych

Organ prowadzący szkołę ma dostęp (a szkoła mu ten dostęp zapewnia) do danych osobowych przetwarzanych w szkole w związku z realizacją swoich obowiązków wynikających z przepisów prawa.

Ważne!

Dostęp organu prowadzącego do danych osobowych musi być adekwatny do celu przetwarzania danych, co oznacza, że zakres udostępnianych danych musi być odpowiedni (bez nadmiaru) do celu przetwarzania (zasada minimalizacji danych)

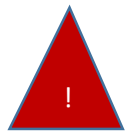
Organ prowadzący szkołę ma prawo dostępu - na potrzeby kontroli - do objętej zakresem kontroli dokumentacji będącej w posiadaniu szkoły. W takiej sytuacji organ ten będzie odrębnym administratorem danych osobowych przetwarzanych w związku z kontrolą od szkoły lub placówki. Osoba kontrolująca powinna mieć upoważnienie do przetwarzania danych osobowych w zakresie przeprowadzenia kontroli, nadane przez organ prowadzący²⁵.

²³ Art. 4 ust. 3 pkt 2-6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2018 r. poz. 395, 398 i 650).

²⁴ Art. 29 ustawy Prawo oświatowe.

²⁵ Art. 29 i 32 ust. 4 RODO.

Jeżeli organ prowadzący szkołę zapewnia jej obsługę administracyjną, prawną, czy finansową, to szkoła, jako administrator danych, udostępnia dane w ramach powierzenia przetwarzania danych tylko w zakresie niezbędnym do realizacji tego celu oraz po spełnieniu wymogów określonych w art. 28 RODO.

Ważne!

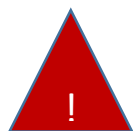
Przed udostępnieniem danych organowi prowadzącemu, np. na potrzeby kontroli, szkoła powinna wiedzieć, jakie dane ma udostępnić oraz rozważyć, czy żądany przez organ prowadzący zakres danych nie jest zbyt szeroki w stosunku do celu kontroli.

Organ prowadzący szkołę ma dostęp do danych osobowych nauczycieli (tj. imion, nazwisk, stopni awansów zawodowych, kwalifikacji poszczególnych nauczycieli oraz rodzajów prowadzonych przez nich zajęć, w tym liczby godzin tych zajęć), zawartych w arkuszu organizacyjnym szkoły²⁶. Arkusz organizacyjny szkoły jest zatwierdzany przez organ prowadzący i stanowi informację publiczną²⁷.

2.4

Sytuacje, w których organ nie może mieć dostępu do danych

Organ prowadzący szkołę nie może mieć dostępu do danych zawartych w aktach osobowych: nauczycieli, innych niż nauczyciele pracowników pedagogicznych, osób niebędących nauczycielami – np. asystentów nauczycieli (w kontekście zwierzchnictwa służbowego dyrektora szkoły). To dyrektor szkoły ma prawo dostępu do danych pracowniczych z akt osobowych ww. osób, ponieważ wykonuje w stosunku do tych osób obowiązki pracodawcy. Organ prowadzący szkołę ma dostęp wyłącznie do danych dyrektora szkoły (zawartych w jego aktach osobowych), w związku z wykonywaniem czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do dyrektora.

Ważne!

Organ prowadzący szkołę nie powinien mieć dostępu do danych uczniów (i ich rodzin) zawartych w dokumentacji prowadzonej przez szkołę, które odnoszą się do indywidualnych problemów psychologicznych, czy pedagogicznych uczniów.

²⁶ Art. 110 ustawy Prawo oświatowe w zw. z § 17 rozporządzenia ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2017 r., poz. 649).

²⁷ Art. 1, 4 i 6 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1330).

2.5**Przekazanie danych osobowych organowi prowadzącemu**

Szkoła może przekazywać gromadzone przez siebie dane osobowe w postaci papierowej lub elektronicznej organowi prowadzącemu, jeżeli takie działanie ma odpowiednią podstawę prawną oraz spełnione zostały wymogi bezpieczeństwa danych osobowych²⁸. Organ prowadzący jest obowiązany przetwarzać pozyskane od szkoły dane w sposób zapewniający ich bezpieczeństwo.

²⁸ Art. 32 RODO.

Część 3.

03

Zagadnienia szczegółowe

W niniejszej części zostały omówione wybrane zagadnienia dotyczące różnych aspektów przetwarzania danych osobowych w szkołach i placówkach oświatowych.

3.1

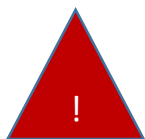
Realizacja obowiązku informacyjnego przez szkołę w trakcie rekrutacji

Przepisy prawa oświatowego regulują zagadnienie realizacji obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki. Dzieci, młodzież oraz osoby pełnoletnie przyjmuje się odpowiednio do publicznych przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych, publicznych innych form wychowania przedszkolnego, publicznych placówek oraz do klas I szkół wszystkich typów oraz klas wstępnych po przeprowadzeniu postępowania rekrutacyjnego. Do klasy I publicznej szkoły podstawowej, której ustalono obwód, dzieci zamieszkałe w obwodzie przyjmuje się z urzędu.

W toku postępowania rekrutacyjnego lub zgłaszania dziecka do szkoły lub placówki rodzice zobowiązani są do dopełnienia wynikających z przepisów czynności. Prawo oświatowe w art. 150 i 151 wskazuje wprost na treść wniosku i niezbędne załączniki oraz na treść zgłoszenia. Przepisy wskazują m.in. na konieczność podania danych osobowych kandydata, takich jak: imię, nazwisko, data urodzenia, nr PESEL, adres zamieszkania jak również przewidują konieczność dołączenia w określonych przypadkach np. prawomocnego wyroku sądu rodzinnego orzekającego rozwód lub separację lub aktu zgonu oraz oświadczenia o samotnym wychowywaniu dziecka oraz niewychowywaniu żadnego dziecka wspólnie z jego rodzicem, oświadczenia o dochodzie na osobę w rodzinie kandydata - jeżeli organ prowadzący określił kryterium dochodu na osobę w rodzinie kandydata.

Należy zatem zwrócić uwagę, że w toku postępowania rekrutacyjnego gromadzone są liczne dane osobowe kandydata do szkoły, a w przypadku kandydata niepełnoletniego, także dane jego rodziców.

Tym samym należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność przestrzegania przez szkoły obowiązków wynikających z przepisów dotyczących ochrony danych osobowych. Na etapie pozyskiwania danych osobowych, szczególne znaczenie ma konieczność spełnienia przez szkoły obowiązku informacyjnego. Dotyczy to postępowania rekrutacyjnego do wszystkich szkół i placówek.

Ważne!

Obowiązek informacyjny na gruncie przepisów RODO to obowiązek przekazania osobie, której dane dotyczą, informacji na temat przetwarzania danych osobowych. Realizacja obowiązku informacyjnego oraz zapewnienie zgodności z prawem przetwarzania danych osobowych spoczywa na szkole.

Informowanie osób, których dane dotyczą, o przetwarzaniu ich danych, stanowi jeden z podstawowych obowiązków administratora określonych w art. 13 i 14 RODO.

RODO wyróżnia dwie sytuacje, w których może mieć miejsce zbieranie danych osobowych:

- zbieranie danych od osoby, której dane dotyczą (tzw. pierwotne gromadzenie danych osobowych, o którym mowa w art. 13 RODO),
- zbieranie danych nie od osoby, której dane dotyczą (tzw. wtórne gromadzenie danych osobowych, o którym mowa w art. 14 RODO).

W tym miejscu należy również podkreślić, że przepisy RODO przewidują możliwość zwolnienia z obowiązku informacyjnego. Kwestia ta została odmiennie uregulowana w zależności od tego, czy mamy do czynienia z pierwotnym czy z wtórnym pozyskiwaniem danych.

W przypadku **pierwotnego** pozyskiwania danych, ustawodawca przewidział zwolnienie z obowiązku informacyjnego wyłącznie w zakresie, w jakim osoba, której dane dotyczą, dysponuje już informacjami.

W przypadku **wtórnego** pozyskiwania danych, RODO wymienia cztery przypadki, w których administrator jest zwolniony z obowiązku informacyjnego. Są to sytuacje, gdy:

- osoba, której dane dotyczą, dysponuje już tymi informacjami,
- udzielenie takich informacji okazuje się niemożliwe lub wymagałoby niewspółmiernie dużego wysiłku; w szczególności w przypadku przetwarzania do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych, lub o ile spełnienie tego obowiązku, może uniemożliwić lub poważnie utrudnić realizację celów takiego przetwarzania. W takich przypadkach administrator musi podjąć odpowiednie środki, by chronić prawa i wolności oraz prawnie uzasadnione interesy osoby, której dane dotyczą, w tym udostępnia informacje publicznie,
- pozyskiwanie lub ujawnianie jest wyraźnie uregulowane prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego, któremu podlega administrator,
- dane osobowe muszą pozostać poufne zgodnie z obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej przewidzianym w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, w tym ustawowym obowiązkiem zachowania tajemnicy.

Zarówno w przypadku zgłoszenia, jak i wniosku o przyjęcie do szkoły, co do zasady mamy do czynienia ze zbieraniem danych osobowych od osoby, której dane dotyczą. W świetle przepisów RODO w takim przypadku istnieje obowiązek informacyjny. Sposób jego spełnienia jest dowolny, ale należy pamiętać, że trzeba go spełnić podczas pozyskiwania danych osobowych.

Art. 152 Prawa oświatowego uprawnia organy prowadzące szkoły publiczne do określenia wzoru wniosku lub zgłoszenia. Niejednokrotnie na proponowanych przez organy prowadzące dotychczasowych wzorach zawarte są informacje dotyczące przetwarzania danych osobowych. Prawidłową praktyką, zgodną z aktualnie obowiązującymi przepisami, będzie zatem np. dołączanie odpowiedniej klauzuli informacyjnej bezpośrednio do wzoru wniosku czy zgłoszenia lub jako załącznika w postaci elektronicznej

Sporządzenie wzoru wniosku lub zgłoszenia nie jest jednak obowiązkiem organu prowadzącego. Zatem w przypadku, gdy nie został sporządzony taki wzór lub kandydat do szkoły czy jego opiekun prawny nie zdecydował się skorzystać ze wzoru, klauzula informacyjna powinna być wręczana podczas składania dokumentów.

Przepisy Prawa oświatowego uprawniają do przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego z wykorzystaniem systemów informatycznych. W takiej sytuacji możliwe jest sporządzenie formularza elektronicznego zawierającego odpowiednią klauzulę informacyjną, co stanowić będzie niezbędny element formularza.

Oczywisty wydaje się fakt, że realizacja obowiązku informacyjnego powinna odbywać się poprzez doręczanie prawidłowej klauzuli odpowiednio pełnoletnim kandydatom do szkół lub opiekunom prawnym działającym w imieniu kandydatów niepełnoletnich.

Niespełnienie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W takiej sytuacji w świetle tych przepisów wierzycielem obowiązku jest:

- **w przypadku obowiązku szkolnego** - dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w której obwodzie dziecko mieszka,
- **w przypadku obowiązku nauki** - organ gminy (jej organ wykonawczy, tj. wójt, burmistrz, prezydent miasta).

Natomiast organem egzekucyjnym w zakresie wszystkich obowiązków edukacyjnych jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

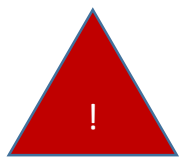
Organ gminy jest organem odpowiedzialnym za przekazanie dyrektorom szkół obwodowych informacji o dzieciach i młodzieży zamieszkających w gminie, sporządzanych na podstawie ewidencji ludności. Dyrektor obwodowej szkoły podstawowej jest organem kontrolującym spełnienie obowiązku szkolnego. Jest on zobowiązany do prowadzenia księgi ewidencji dzieci i młodzieży podlegających obowiązkowi szkolnemu.

Mając na uwadze powyższe w kontekście uregulowanego w RODO obowiązku informacyjnego wskazać należy, że w wyniku realizacji tego obowiązku, dyrektor szkoły pozyskuje dane osobowe nie od osoby, której dane dotyczą. Mając na uwadze, że przekazywanie powyższych danych wynika wprost z przepisów Prawa oświatowego (art. 41 i 42) uznać należy, że szkoła nie musi informować o pozyskaniu danych z gminy. Natomiast na etapie prowadzenia rekrutacji, gdy do szkoły zgłaszają się kandydaci, obowiązek informacyjny musi być spełniony niezależnie od tego czy mieszkają oni w obwodzie szkoły, czy też poza nim.

Ważne!

Obowiązek informacyjny należy spełnić w sposób jasny, przejrzysty i łatwo dostępny dla osoby, której dane dotyczą. Należy unikać języka prawniczego i dostosować treść do odbiorcy. Realizacja obowiązku informacyjnego wymaga analizy wszystkich kanałów komunikacji między szkołą a różnymi osobami, których dane dotyczą.

Ważne!

W zależności od sposobu zbierania danych szkoła może w różny sposób spełniać obowiązek informacyjny. Nota informacyjna może być umieszczona w formularzu, wywie-szona w miejscu, gdzie osoby, których dane dotyczą podają swoje dane.

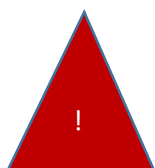
W wielu sytuacjach, by zapewnić większą przejrzystość, można skorzystać z warstwowych sposobów informowania. W pierwszej kolejności przekazuje się tylko podstawowe informacje, umożliwiając osobie, której dane dotyczą, łatwe zapoznanie się z pełną informacją wymaganą przez RODO.

3.2

Obowiązek informacyjny w kontekście zaproszenia na uroczystości i wydarzenia szkolne

W ramach prowadzonej działalności edukacyjnej i wychowawczej, szkoły organizują liczne uroczystości i wydarzenia, jak np. koncerty, przedstawienia. Niejednokrotnie na udział w tego typu wydarzeniach zapraszani są szczególnie goście. Kluczową kwestią w tej sytuacji jest decyzja, w jaki sposób zapewnić takim osobom prawo do informacji o przetwarzaniu ich danych osobowych, bez konieczności dołączania do zaproszeń dodatkowych kart zawierających pełną treść obowiązku informacyjnego. Rozwiązaniem w takim przypadku wydaje się być tzw. warstwowe przekazywanie informacji.

Warstwowe przekazywanie informacji polega na wskazaniu osobie, której dane dotyczą, jedynie najistotniejszych elementów wynikających z art. 13 lub 14 RODO (np. kto jest administratorem, w jakim celu dane są przetwarzane), odsyłając jednocześnie do pełnej treści obowiązku informacyjnego, np. na konkretnej stronie internetowej. Takie rozwiązanie jest dopuszczalne w przypadku, gdy administrator z uwagi na kontekst przetwarzania danych oraz narzędzia komunikacji nie ma możliwości, żeby wykonać w pełni obowiązek informacyjny lub byłoby to utrudnione. Z uwagi na powyższe wydaje się, że w przypadku kierowania zaproszeń na uroczystości odbywające się w szkole dopuszczalne jest warstwowe przekazywanie informacji.

Ważne!

W zależności od tego, kogo zapraszamy i jakie jest źródło danych osobowych gościa, w każdym indywidualnym przypadku należy rozważyć konieczność i sposób wypełnienia obowiązku informacyjnego.

3.3

Publikacja list uczniów przyjętych do szkoły

Szkoły i placówki publikują listy kandydatów zakwalifikowanych i niezakwalifikowanych oraz przyjętych i nieprzyjętych w swojej siedzibie. Wynika to wprost z art. 157 ust. 2 pkt 2 i art. 158 ust. 1, 3 i 4 ustawy Prawo oświatowe. Szkoły i placówki zostały więc zobowiązane do podania do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie w widocznym miejscu w siedzibie danego publicznego przedszkola, publicznej innej formy wychowania przedszkolnego, publicznej szkoły lub publicznej placówki listy zawierającej imiona i nazwiska kandydatów oraz informację o zakwalifikowaniu albo niezakwalifikowaniu, przyjęciu albo nieprzyjęciu kandydata do danego publicznego przedszkola, oddziału przedszkolnego w publicznej szkole podstawowej, publicznej innej formy wychowania przedszkolnego, publicznej szkoły, publicznej placówki, na zajęcia w publicznej placówce oświatowo-wychowawczej, na kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych lub na kwalifikacyjny kurs zawodowy. Listy powinny zawierać imiona i nazwiska kandydatów uszeregowane w kolejności alfabetycznej oraz najniższą liczbę punktów, która uprawnia do przyjęcia. Publikacja jest ograniczona w czasie – zgodnie z art. 158 ust. 10 ustawy Prawo oświatowe.

Uznać zatem należy, że polski prawodawca wprost zdecydował, w jakim zakresie oraz w jaki sposób powinny zostać opublikowane listy uczniów. Zatem publikowanie wyników procesu rekrutacyjnego na stronie internetowej szkoły jest niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy na taką publikację wyraził zgodę uczeń lub opiekun prawny ucznia.

3.4

Przetwarzanie danych przez pielęgniarkę w szkole

Zgodnie z przepisami prawa uczniowie są w szkole objęci podstawową opieką zdrowotną. Jej realizacja odbywa się na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy podmiotem leczniczym i szkołą oraz umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawartej między podmiotem leczniczym i Narodowym Funduszem Zdrowia. Zasady funkcjonowania gabinetu profilaktyki zdrowotnej zostały szczegółowo uregulowane w przepisach prawa. Należy wskazać, że pielęgniarka lub higienistka szkolna nie jest pracownikiem szkoły oraz nie jest podległa służbowo dyrektorowi szkoły. Na dyrektora ciąży obowiązek zapewnienia uczniom dostępu do gabinetu profilaktyki zdrowotnej (zawarcie umowy i zapewnienie miejsca). Poza kompetencją dyrektorów szkoły są natomiast kwestie samego świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej, jak i zasady postępowania z dokumentacją tworzoną w wyniku jej świadczenia.

Obowiązek właściwego przechowywania dokumentacji medycznej ciąży na podmiocie leczniczym świadczącym opiekę zdrowotną w szkole. Zasady obchodzenia się z tego typu dokumentacją określają zwłaszcza przepisy ustawy o prawach pacjenta oraz rozporządzeń wykonawczych. W związku z niezależnością świadczenia opieki zdrowotnej, zarówno szkołę, jak i podmiot leczniczy należy traktować jako odrębnych administratorów danych, którzy sami, każdy w swoim zakresie i celu, określają sposoby przetwarzania danych osobowych.

Dokumentacja medyczna uczniów jest przechowywana w gabinecie profilaktyki zdrowotnej znajdującym się w szkole przez okres pobierania przez niego nauki w danej szkole. W przypadku zmiany szkoły, tak zebraną dokumentację medyczną powinni odebrać opiekunowie prawni lub faktyczni ucznia celem przekazania jej

nowej szkole. Natomiast gdy uczeń kończy edukację, pielęgniarka lub higienistka szkolna przekazuje dokumentację lekarzowi podstawowej opieki zdrowotnej, który sprawuje opiekę zdrowotną nad uczniem na podstawie deklaracji wyboru lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (lekarzowi rodzinemu). W przypadku np. zaprzestania wykonywania działalności leczniczej, podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych przekazuje dokumentację medyczną podmiotowi przejmującemu jego zadania. Powinno to nastąpić w sposób zapewniający zabezpieczenie jej przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub utratą oraz dostępem osób nieuprawnionych.

3.5

Przetwarzanie danych uczniów w dokumentacji udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole

Dokumentowanie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach regulują przepisy ustawy – Prawo oświatowe oraz akty wykonawcze²⁹.

Publiczne przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, publiczne szkoły oraz publiczne placówki udzielają uczniom uczęszczającym do tych przedszkoli, szkół i placówek, ich rodzicom oraz nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, którą organizuje dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki. Specjaliści, którzy udzielają uczniom tej pomocy, prowadzą dokumentację w formie dzienników zajęć. Ponadto w indywidualnej teczce, dla każdego dziecka, ucznia, czy uczestnika objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną, placówki gromadzą dokumentację badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, psychologa, logopedę, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza oraz innego specjalistę, a także gromadzą indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne.

Zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci są prowadzone w związku z realizacją przez szkoły swoich systemowych zadań. Dokumentacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej uczniowi stanowi część dokumentacji przebiegu nauczania i zawiera dane osobowe, w tym dane szczególnie chronione. Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest uregulowane przepisami prawa. Z tego względu spełnione są przesłanki określone w art. 6 i art. 9 RODO.

Należy zaznaczyć, że pojęcie dokumentacji nie jest tożsame z pojęciem danych osobowych. RODO w art. 15 wprowadziło prawo dostępu przysługujące osobie, której dane dotyczą. Zgodnie z art. 15 ust. 3 RODO, administrator, w przypadku szkoły – reprezentujący ją dyrektor, dostarcza (na wniosek) osobie, której dane dotyczą, kopię danych osobowych podlegających przetwarzaniu. Osoba, której dane dotyczą, nie jest uprawniona do żądania innych niż dotyczących jej danych. Uprawnienie przewidziane w art. 15 ust. 3 RODO, dotyczące możliwości pozyskania kopii danych ma, jako jedno z najważniejszych praw podmiotu danych, charakter gwarancyjny i kontrolny, pozwalający np. na zweryfikowanie zgodności przetwarzania danych z prawem.

²⁹ Rozporządzenie z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2017 r. poz. 1591) oraz rozporządzenie z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2014 r. poz. 1170)

3.6

Udzielanie informacji o uczniu osobom trzecim

W przypadku dzieci w wieku szkolnym dość często zdarza się, że podczas nieobecności rodziców, opiekę nad nimi sprawują dziadkowie lub rodzeństwo. Przyjętą dobrą praktyką jest zgłaszanie przez opiekunów prawnych osoby lub osób, które mogą pozyskiwać informacje o dziecku, gdy opiekun prawny nie jest dostępny.

Każdorazowe udostępnienie danych dotyczących ucznia innym podmiotom trzecim musi mieć podstawę w obowiązujących przepisach prawa, na które powinny się one powołać. Zgodnie bowiem z art. 6 ust. 1 lit. c RODO, przetwarzanie (w tym udostępnianie) jest dozwolone, gdy jest to niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze. Zakres udostępnianych danych osobowych nie powinien być szerszy niż jest to niezbędne do realizacji zadań nałożonych przepisami prawa na podmiot wnioskujący o udostępnienie danych.

Udzielanie informacji przez telefon

Przy przetwarzaniu danych osobowych zawsze należy wziąć pod uwagę to, czy przetwarzanie danych osobowych wiąże się lub może wiązać się z naruszeniem praw lub dóbr tej osoby. Najważniejsze jest zidentyfikowanie dzwoniącego oraz ustalenie, czy jest on uprawniony do pozyskania informacji o dziecku. Należy bowiem pamiętać, że szkoła jest zobowiązana zapewnić, aby dane nie były udostępniane osobom nieupoważnionym. Dlatego w takich sytuacjach ważne jest dążenie do potwierdzenia, że osoba dzwoniąca jest tą, za którą się podaje. Informacjami służącymi do weryfikacji dzwoniącego może być np. imię i nazwisko dziecka, wiek dziecka, imiona rodziców, w co dziecko jest ubrane, w której jest klasie, nazwisko wychowawcy itp.

W przypadku wątpliwości co do tożsamości osoby usiłującej pozyskać informacje dotyczące dziecka, powinno się odmówić ich udzielenia, ewentualnie podać informacje ogólne lub odesłać do informacji opublikowanych np. na stronie szkoły.

Udzielanie informacji przez telefon w sytuacjach nagłych

Szkoły powinny być przygotowane na to, by w nagłych sytuacjach móc skontaktować się z rodzicem lub opiekunem prawnym ucznia tak, aby móc przekazywać lub pozyskiwać niezbędne informacje. Dzięki temu nie powinno dochodzić do sytuacji, w której odmawia się prawnemu opiekunowi lub osobie upoważnionej udzielenia informacji o nagłym zdarzeniu czy zaistniałym niebezpieczeństwie dotyczącym dziecka.

W sytuacjach kryzysowych zazwyczaj nie ma potrzeby udzielania szczegółowych informacji o stanie zdrowia. Wystarczającymi informacjami przekazywanymi przez telefon może być np. wskazanie, gdzie obecnie znajduje się dziecko, miejsce zdarzenia, rodzaj zdarzenia. Udostępnienie informacji o przebywaniu dziecka w szpitalu będzie miało oparcie w przesłance określonej w **art. 9 ust. 2 lit. c RODO** – tj. jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej, a osoba, której dane dotyczą, jest fizycznie lub prawnie niezdolna do wyrażenia zgody. Konieczna jest jednak ostrożność, komu udziela się takich informacji.

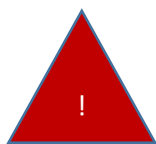
3.7

Wykonywanie obowiązków służbowych przez nauczycieli poza szkołą

Bardzo ważnym obowiązkiem ciążącym na szkole, jako administratorze danych, jest właściwe zabezpieczenie danych osobowych. Zgodnie z art. 32 RODO, uwzględniając stan wiedzy technicznej, koszt wdrażania oraz charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze zagrożenia, administrator i podmiot przetwarzający wdrażają odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, aby zapewnić stopień bezpieczeństwa odpowiadający temu ryzyku. Obowiązek ten wiąże się z podjęciem działań technicznych oraz organizacyjnych. Jednocześnie – jak pokazuje praktyka - odpowiednie zabezpieczenie danych nie wymaga wdrożenia wyrafinowanych środków technicznych. Niejednokrotnie wystarczające jest zastosowanie środków technicznych, które są powszechnie dostępne, jak również środków organizacyjnych w dużej mierze będących wyrazem zdrowego rozsądku.

Wynoszenie do domu przez nauczycieli arkuszy ocen, dzienników lekcyjnych czy klasówek stwarza ryzyko naruszenia ochrony danych osobowych poprzez ich utratę, zniszczenie, zmianę treści, uszkodzenie czy też udostępnienie osobom nieupoważnionym (choćby innym domownikom).

Ważne!

W przypadku wykonywania obowiązków służbowych poza siedzibą administratora, należy w każdym przypadku rozważyć możliwości odpowiedniego zabezpieczenia danych osobowych, uwzględniając stopień ryzyka naruszenia ochrony danych osobowych i ewentualnie wdrożyć odpowiednie środki minimalizujące to ryzyko lub zrezygnować z tego rodzaju praktyki.

3.8

Informacja o zastępstwach

Dyrektor, wykonując swoje obowiązki w zakresie właściwej realizacji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych zadań szkoły, powinien organizować zastępstwa doraźne za nieobecnego nauczyciela oraz informować nauczycieli, uczniów i ich rodziców o takich zastępstwach. Dyrektor może udostępnić informacje o zastępstwach w pokoju nauczycielskim, jeżeli zostało to przewidziane w regulaminie przydzielania i organizowania zastępstw doraźnych za nieobecnych nauczycieli stworzonym na podstawie ustawy Karta Nauczyciela³⁰. W tym miejscu wskazać należy, że szkoła powinna przetwarzać dane zgodnie z zasadą minimalizacji, tj. dane powinny być adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane (art. 5 ust. 1 pkt c RODO). Ponadto wskazać należy, że szkoła może przetwarzać (udostępniać)

³⁰ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967).

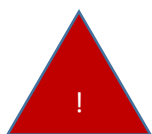
dane osobowe nauczycieli, jeśli dane te nie dotyczą prywatnej sfery jego życia, także bez zgody osoby, której one dotyczą, jeżeli jest to niezbędne do prawidłowego funkcjonowania szkoły. Z tego powodu przekazanie informacji o zastępstwie uczniom i ich rodzicom (imię i nazwisko nauczyciela zastępującego) będzie zgodne z przepisami, ale dodatkowa informacja – np. o stanie zdrowia nauczyciela zastępowanego – nie będzie już zgodna z zasadą minimalizacji.

3.9

Wykorzystywanie adresów e-mail do kontaktu nauczyciela z rodzicami

Szkoła może wykorzystywać adresy e-mail do kontaktu z rodzicami, jeżeli rodzice wyrażą na to zgodę. Wykorzystując pocztę elektroniczną do kontaktów z rodzicami, szkoła powinna - zgodnie art. 32 RODO - wdrożyć odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, aby zapewnić stopień bezpieczeństwa odpowiedni do ryzyka. Niemniej należy pamiętać, że istnieją bezpieczniejsze kanały komunikacji z rodzicami, np. poprzez usługę e-dziennika.

Ważne!

Nauczyciele do e-mailowego kontaktu z rodzicami powinni korzystać ze służbowych adresów e-mail oraz odpowiednio zabezpieczać dane osobowe udostępniane w przesyłanych wiadomościach. Nauczyciele nie powinni być zmuszani przez dyrektorów do wykorzystywania w tym celu prywatnego e-maila.

3.10

Pozostawienie podpisanych podręczników w szkole

Uczniowie mogą pozostawiać w szkole podręczniki, biorąc pod uwagę, że są one podpisane imieniem i nazwiskiem. Należy jednak pamiętać, że administratorem danych osobowych ucznia jest szkoła i to na niej spoczywa obowiązek odpowiedniego zabezpieczenia danych osobowych przed ich dostępem przez osoby nieuprawnione. Jeżeli zatem szkoła przewiduje możliwość pozostawiania przez uczniów podręczników w szkole, to zgodnie z art. 24 ust. 1 RODO uwzględniając ryzyko naruszenia praw lub wolności uczniów o różnym prawdopodobieństwie i wadze zagrożenia, musi wdrożyć właściwe środki techniczne i organizacyjne, aby przetwarzanie odbywało się zgodnie z RODO. Zabezpieczenia powinny zapobiegać dostępowi do danych przez osobę nieuprawnioną, a także chronić dane przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą.

Przykładem zabezpieczenia danych, które znajdują się m.in. na podręcznikach czy też innych przyborach szkolnych, jest możliwość korzystania przez uczniów z indywidualnych szafek, które są zamykane na klucz lub

za pomocą szyfru, który ustala indywidualnie uczeń. W przypadku bardzo małych dzieci dobrym rozwiązaniem jest przechowywanie książek i innych artykułów szkolnych w sali lekcyjnej w specjalnej szafce, która po zakończeniu zajęć jest zamykana przez nauczyciela i osoby trzecie korzystające z takiej sali nie mają dostępu do tych danych.

3.11

Karty dostępu w szkole

Co natomiast w sytuacji gdy przetwarzanie danych osobowych nie wynika wprost z przepisów dotyczących szeroko rozumianej oświaty?

W takiej sytuacji, gdy podstawa przetwarzania nie wynika z przepisów prawa, niezbędne jest poszukiwanie uzasadnienia osobno dla każdej operacji na danych osobowych.

Jednym z takich przykładów uzasadnionego przetwarzania danych osobowych jest z pewnością zabezpieczenie dostępu do szkoły tylko dla uprawnionych do tego osób, wśród których niewątpliwie znajdować się będą dzieci. Trzeba jednak pamiętać o tym, aby były to środki adekwatne do celów, jakim mają służyć oraz aby dane przetwarzane za pomocą tych środków były jak najbardziej ograniczone i odpowiednio zabezpieczone. To szkoły bowiem będą musiały zadbać o odpowiednie zabezpieczenie danych, które przetwarzają.

Pojawia się zatem pytanie o możliwość stosowania odpowiednich kart dostępu, przy użyciu których wstęp na teren placówki będą miały tylko osoby upoważnione. Jest to niejednoznaczna sytuacja, ponieważ stosowanie tego typu zabezpieczeń nie wynika wprost z przepisów prawa. Podstawy zatem należy szukać posiłkując się innymi uregulowaniami odnoszącymi się do przesłanek przetwarzania danych osobowych. Wspominaliśmy o przesłance z art. 6 ust. 1 pkt a RODO, jaką jest zgoda. Kolejną, której zastosowanie można rozważyć pod kątem stosowania odpowiednich systemów zabezpieczeń, jest przesłanka z art. 6 ust. 1 pkt e RODO, czyli przetwarzania danych w celu wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym, takim jak utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach.

Szkoła w zakresie swojego statutu może zdecydować, że wstęp na teren szkoły mogą mieć tylko osoby wyposażone w odpowiednie identyfikatory. Istotne jest jednocześnie, jaką formę będzie miał taki czytnik, czy będzie on powiązany z systemem, który w wyniku odpowiednich powiązań algorytmicznych będzie w stanie połączyć daną kartę magnetyczną z uczniem, czy będzie tylko narzędziem dostępu niepołączonym z dodatkowym systemem. Potrzebna jest zatem analiza, jakie dane będą przetwarzane i przez jaki czas. Należy pamiętać, że jeżeli dane będą przetwarzane w celu zapewnienia bezpieczeństwa, szkoła nie może przetwarzać tych danych w innym celu, np. dla prowadzenia ewidencji czasu pracy nauczyciela.

W odniesieniu do wskazanych wyżej kwestii należy przypomnieć, że przetwarzanie danych biometrycznych w celach kontroli dostępu na teren szkoły pozbawione jest nie tylko podstawy prawnej, ale także logicznego i racjonalnego uzasadnienia. Przetwarzanie takie, np. w drodze skanowania odcisków palców byłoby pozyskiwaniem danych ponad miarę, z naruszeniem zasady adekwatności oraz uzasadnionego celu. Ograniczenie

dostępu na teren szkoły, jak już wspomnieliśmy wyżej, można rozważać pod kątem stosowania kart magnetycznych w drodze właściwie zaprojektowanego i zabezpieczonego systemu.

Należy pamiętać, że oprócz zadania edukacyjnego, to bezpieczeństwo uczniów jest jednym z najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed dyrekcją oraz kadrą nauczycielską. W dzisiejszych czasach nietrudno znaleźć rozwiązania z dziedziny nowych technologii, które to bezpieczeństwo mogą zwiększyć - ważne, aby przy ich stosowaniu nie naruszać prawa oraz prywatności uczniów i nauczycieli.

3.12

Wywieszanie danych osobowych uczniów na tablicach na terenie szkoły lub umieszczanie ich na stronie internetowej

Obowiązki prawne szkoły jako administratora danych

Szkoła ma zapewniać każdemu uczniowi warunki niezbędne do kształcenia się oraz do jego wychowania i opieki, odpowiednio do wieku i osiągniętego rozwoju, tj. wspierać dziecko w rozwoju ku pełnej dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, które powinno być wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży.³¹

Umieszczanie na tablicach na terenie szkoły danych osobowych uczniów w celu ich wyróżnienia za szczególne osiągnięcia, jak również wywieszanie pod różnego rodzaju pracami artystycznymi podpisów zawierających pełne imiona i nazwiska uczniów, którzy te prace wykonali, nie wymaga wcześniejszej zgody rodziców lub opiekunów prawnych, czy samych uczniów, jeżeli są pełnoletni, gdyż jest to związane z zadaniem realizowanym przez szkołę w interesie publicznym (art. 6 ust. 1 lit. e RODO). Należy pamiętać, że taka praktyka stanowi element działań motywacyjnych, nagradzających wysiłek włożony w realizację powierzonych dzieciom zadań. Przyczynia się też do wzmocnienia poczucia własnej wartości ucznia.

Gdyby jednak wspomniana praktyka wystawiania prac godziła w ocenę rodziców w jego dobro, rodzice takiego ucznia na podstawie art. 21 ust. 1 RODO mogą skorzystać z uprawnienia do złożenia sprzeciwu z przyczyn związanych ze szczególną sytuacją takiej osoby.

Obowiązek uzyskania zgody

Są jednak sytuacje, w których przetwarzanie danych dzieci lub rodziców jest dopuszczalne wyłącznie na podstawie zgody rodzica lub opiekuna prawnego albo ucznia, jeżeli jest pełnoletni.

Publikacja zdjęć uczniów na stronie internetowej nie znajduje oparcia w żadnym przepisie prawa. Zagadnienie to wiąże się nie tylko z ochroną danych osobowych dzieci, lecz także z ochroną ich wizerunku - rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej - art. 81 ust.1 ustawy o prawie

³¹ Art. 1 pkt 3 ustawy Prawo oświatowe.

autorskim i prawach pokrewnych.³² Niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach, wizerunek pozostaje ponadto pod ochroną prawa cywilnego - art. 23 Kodeksu cywilnego.³³

Publikacja zdjęć dziecka na stronie internetowej ułatwia identyfikację konkretnego ucznia i powiązanie go z konkretną szkołą, co rodzi różnego rodzaju niebezpieczeństwa.

Z tego względu niezbędne jest umożliwienie rodzicom/opiekunom lub pełnoletniemu uczniowi podjęcia swobodnej decyzji w tym zakresie. Zgoda ta jednak nie może być ogólna, lecz precyzyjnie określać, jakie dane i w jakim celu mają zostać udostępnione w konkretnym przypadku. Jeżeli zatem szkoła będzie chciała opublikować wizerunek ucznia na stronie internetowej, do tego rodzaju działania wymagana będzie odrębna zgoda. Trzeba przy tym pamiętać, że zgodnie z art. 7 ust. 3 RODO osoba, której dane dotyczą, ma prawo w dowolnym momencie wycofać zgodę. Powyższy przepis nakłada na administratora obowiązek poinformowania osoby, której dane dotyczą, o tym prawie zanim wyrazi zgodę. Wycofanie zgody musi być zaś równie łatwe, jak jej wyrażenie.

Przy zarządzaniu danymi osobowymi uczniów trzeba mieć na uwadze dwa interesy: interes prawny, opierający się na skrupulatnym oraz rzetelnym traktowaniu przepisów RODO oraz interes i dobro dziecka, które ma prawo do wszechstronnego rozwoju, realizacji własnych pasji i talentów, a także nagradzania za osiągnięcia. Administrator powinien w sposób odpowiedni wyważyć te wartości.

Fotografia to nie dane biometryczne

Co do zasady przetwarzanie wizerunku w postaci fotografii samo przez się nie stanowi jeszcze o przetwarzaniu danych biometrycznych. Zgodnie z definicją wyrażoną w art. 4 pkt 14 RODO dane biometryczne oznaczają dane osobowe, które wynikają ze specjalnego przetwarzania technicznego, dotyczą cech fizycznych, fizjologicznych lub behawioralnych osoby fizycznej oraz umożliwiają lub potwierdzają jednoznaczną identyfikację tej osoby, takie jak wizerunek twarzy lub dane daktyloskopijne. Zatem fotografie są objęte definicją "danych biometrycznych" tylko w przypadkach, gdy są przetwarzane specjalnymi metodami technicznymi, umożliwiającymi jednoznaczną identyfikację osoby fizycznej lub potwierdzenie jej tożsamości. Takich danych osobowych nie należy przetwarzać, chyba że RODO dopuszcza ich przetwarzanie w szczególnych przypadkach, przy czym należy uwzględnić, że prawo państw członkowskich może obejmować przepisy szczegółowe o ochronie danych dostosowujące zastosowanie przepisów RODO tak, by można było wypełnić obowiązki prawne lub wykonać zadanie realizowane w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi.

3.13

Przetwarzanie danych – konkursy, zdjęcia szkolne

Powyżej zasygnalizowaliśmy, że na administratorze danych ciąży obowiązek uzyskania zgody od uprawnionej osoby na publikację jej danych osobowych, a w szczególności jej wizerunku. Taka zgoda jest wymagana, gdy

³² Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1191).

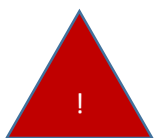
³³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1025).

uprawnienie do przetwarzania danych osobowych nie wynika wprost z przepisów prawa. Należy pamiętać, że wykorzystywanie danych osobowych uczniów – np. na stronach szkoły - i rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby, której wizerunek jest rozpowszechniany. Podstawa do publikowania wizerunku takich osób określona jest m.in. w art. 6 ust. 1 lit. a RODO. Ważne w tym miejscu jest to, abyśmy pamiętali, że zgodę należy uzyskać od opiekuna prawnego dziecka. Przypomnieć należy, że zgodnie z motywem 171 preambuły RODO, szkoła nie będzie zobligowana do pozyskiwania zgody na wykorzystanie danych uczniów od rodziców, pod warunkiem że zebrane dotychczas zgody odpowiadają warunkom RODO. Zgoda taka (udzielona najpóźniej w momencie rozpoczęcia przetwarzania danych osobowych) powinna być wyrażona wprost, powinna ona określać osobę, która zgody udziela, oraz osobę, której dane osobowe mają być udostępnione, podmiot, któremu zgoda jest udzielana, okres, na który taka zgoda jest udzielana, zakres danych osobowych, które mają być przetwarzane oraz cel przetwarzania. Nie bez znaczenia na powyższe ma uregulowanie art. 81 ust. 2 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, zgodnie z którym *„Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:*

- 1) *osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych;*
- 2) *osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza”.*

Zatem jeżeli przetwarzanie wizerunku będzie mieściło się w ramach przytoczonej definicji, można przyjąć, że zgoda uwidocznionych na nich osób lub rodziców tych osób nie jest konieczna, co jednocześnie oznacza, że możliwe jest rozpowszechnianie zdjęć z zabaw szkolnych, wycieczek, na których sylwetka stanowi jedynie szczegół całości uwiecznionej na zdjęciu.

Ważne!

Pamiętać jednak należy, by takie zdjęcie nie naruszało dóbr osobistych przedstawionych na nim osób oraz ich prawa do prywatności.

Skoro wiadomo już kiedy i na jakiej podstawie można publikować wizerunek ucznia, spróbujmy odnieść się do kwestii, w której dane osobowe uczniów, w szczególności w postaci wizerunku, byłyby przetwarzane, gdyby brali oni udział w olimpiadzie, konkursie, turnieju bądź innych zawodach wiedzy. Co wtedy należy zrobić?

Organizator konkursu, olimpiady czy turnieju, planując takie wydarzenie, musi tak je przygotować, by jego działania były zgodne z zasadami przetwarzania danych osobowych, zwłaszcza z art. 5 oraz art. 7 RODO. Powinien ocenić, jakie ryzyka dla praw uczestników, mogą wiązać się z przetwarzaniem ich danych osobowych na potrzeby konkursu. Powinien też zadbać o to, żeby przygotować jasne i rzetelne klauzule informacyjne.

Trzeba pamiętać, że wymagana w takich sytuacjach zgoda na przetwarzanie danych osobowych musi odnosić się do każdego rodzaju operacji przetwarzania, w tym - jeżeli jest to przewidywane - do rozpowszechniania

wizerunków utrwalonych przy użyciu urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Bardzo ważne jest zaakcentowanie, że zgodę na przetwarzanie danych w ramach konkursu może wyrazić bezpośrednio opiekun prawny ucznia lub, w przypadku uczniów pełnoletnich, sam uczeń. Dyrektor nie jest upoważniony do wyrażenia takiej zgody. Jak już wskazaliśmy, przesłanki wyrażenia zgody określone są w art. 7 RODO. Bardzo ważne jest, by sposób wycofania zgody był równie łatwy jak jej wyrażenia. Dodatkowo zgoda taka powinna być dobrowolna. Jednocześnie należy zasygnalizować, że jeżeli szkoła będzie organizatorem międzyszkolnego konkursu lub olimpiady to wówczas, jeżeli będzie przetwarzać dane osobowe uczniów innych placówek. Na takie operacje będzie potrzebowała odpowiednio wyrażonej zgody opiekunów prawnych dziecka lub pełnoletniego ucznia.

Ważne!

Pamiętać należy, że odpowiedzialność za legalne przetwarzanie danych ciąży na administratorze danych, czyli organizatorze olimpiady, konkursu lub turnieju, któremu na potrzeby ww. zawodów wiedzy udostępniane są dane osobowe uczniów-uczestników.

Ułatwieniem dla powyższych sytuacji z pewnością byłaby praktyka dotycząca poinformowania przez szkołę, np. na początku roku szkolnego, uczniów i rodziców o planowanych czynnościach wykonywania zdjęć i ich ewentualnego wykorzystywania na stronach szkoły. Takie informacyjne zebranie da możliwość uniknięcia ewentualnych nieporozumień czy poważniejszych sporów oraz umożliwi zgłoszenie sprzeciwu wobec planowanej przez szkołę formy przetwarzania danych.

3.14

Przetwarzanie danych uczniów na uroczystościach szkolnych

Publiczne wyczytywanie w czasie uroczystości szkolnej imion i nazwisk uczniów wyróżnionych za wybitne osiągnięcia edukacyjne uznać należy za czynności dozwolone i niewymagające uprzedniej zgody opiekuna prawnego ucznia - albo w przypadku ucznia pełnoletniego - przez samego ucznia.

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty i ustawą Prawo oświatowe, szkoła nie potrzebuje zgody, jeśli przetwarza dane uczniów w celach wynikających z tych ustaw, a związanych z nauką i wychowaniem uczniów, a zatem w ustawowych celach oświatowych.

Pobyt w szkole służy nie tylko edukacji przedmiotowej, ale także edukacji społecznej, wyrabianiu właściwych postaw, zachowań, to najlepszy czas dla ucznia na „zaszczepienie” wzorców postępowania. O tej prospołecznej i wychowawczej roli szkoły wspominają już pierwsze uregulowania ustawy Prawo oświatowe. Zgodnie z jej art. 1 pkt 1, system oświaty, którego nieodzownym elementem jest szkoła, zapewnia realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki (...). Punkt 2 stanowi, że celem systemu oświaty jest wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny. Punkt 3 natomiast wspomina o wspieraniu dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej (...).

To na szkole jako instytucji ciąży obowiązek kreowania właściwych postaw, formowania pozytywnych zachowań i odruchów. Temu niewątpliwie służy prezentowanie społeczności szkolnej osób, które właściwą postawą w trakcie roku szkolnego i ciężką pracą zasługują na szczególne wyróżnienie. Tym samym spełniona jest w takiej sytuacji przesłanka legalności określona w art. 6 ust. 1 lit. e RODO.

Gdyby jednak w ocenie opiekunów prawnych ucznia wspomniana praktyka godziła w jego dobro, opiekunowie prawni takiego ucznia mogą skorzystać z unormowań art. 21 ust. 1 RODO regulującego prawo do sprzeciwu z przyczyn związanych ze szczególną sytuacją takiej osoby.

Podsumowując, przetwarzanie danych osobowych polegające na wyróżnianiu uczniów za osiągnięcia edukacyjne na uroczystościach szkolnych służy realizacji zadania w interesie publicznym tj., wspierania wychowawczej roli rodziny, prawa dzieci do wychowania oraz wspierania dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze emocjonalnej, intelektualnej i społecznej. Takie przetwarzanie ma zatem oparcie w przesłance określonej w art. 6 ust. 1 lit. e RODO.

3.15

Pozyskiwanie przez podmioty zewnętrzne danych osobowych uczniów przy wykorzystaniu imiennych ankiet

Pozyskiwanie danych osobowych uczniów lub ich rodziców poprzez wypełnienie przez uczniów lub opiekunów prawnych imiennych ankiet przekazanych im w szkole przez firmy zewnętrzne lub przez nauczycieli, w celu przedłożenia im oferty przez te firmy może odbywać się wyłącznie za wyraźną zgodą rodziców (opiekunów prawnych) lub pełnoletnich uczniów. Zgoda na przetwarzanie danych osobowych wyrażona przez osoby małoletnie pozostaje bezskutecznym oświadczeniem woli do czasu jej potwierdzenia przez rodziców czy też opiekunów prawnych małoletnich.

Podkreślić należy, że zgoda dyrektora szkoły, poszczególnych nauczycieli lub wychowawców na przetwarzanie danych osobowych dzieci lub ich rodziców nie jest wystarczająca, by można było mówić o legalnym wykorzystywaniu tych danych.

Szkola, poza wypełnianiem swoich dydaktyczno-wychowawczych obowiązków, powinna jednocześnie czuwać nad zapewnieniem ochrony prywatności uczniów. Nauczyciele nie są uprawnieni do udostępnienia podmiotom zewnętrznym danych uczniów z dziennika zajęć lekcyjnych lub innych posiadanych przez szkołę dokumentów. Nie są też uprawnieni do wyrażenia w imieniu uczniów skutecznej zgody na przetwarzanie danych uczniów. Dlatego nauczyciele nie powinni podejmować czynności, które narażają na niebezpieczeństwo zarówno prywatność uczniów, jak i ich rodziców.

3.17**Udostępnienie danych osobowych absolwentowi**

Dyrektor szkoły może udostępnić absolwentowi szkoły, dane uczniów z określonego rocznika lub określonej klasy (której sam był uczniem), w szczególności imię i nazwisko, adres zamieszkania, adres e-mail, telefon w celu zorganizowania zjazdu absolwentów, tylko i wyłącznie w przypadku, gdy wcześniej osoba, której dane osobowe będą udostępniane, wyrazi na to zgodę zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a RODO.

3.18**E-dziennik**

Dziennik elektroniczny może być prowadzony w szkole na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji. Zgodnie z § 21 ww. rozporządzenia MEN, dzienniki mogą być prowadzone w postaci elektronicznej. Za zgodą organu prowadzącego szkołę, mogą być prowadzone wyłącznie w postaci elektronicznej. Na podstawie § 21 ust. 3 rozporządzenia MEN prowadzenie dziennika elektronicznego wymaga zachowania selektywności dostępu do danych stanowiących dziennik elektroniczny czy zabezpieczenia danych stanowiących dziennik elektroniczny przed dostępem osób nieuprawnionych.

Jeżeli szkoła zleca zapewnienie funkcjonowania dziennika elektronicznego podmiotowi zewnętrznemu, to przetwarzanie danych przez ten podmiot ma miejsce na podstawie umowy. Zgodnie z art. 28 ust. 1 RODO, jeśli przetwarzanie danych osobowych ucznia ma być dokonywane w imieniu administratora (szkoły i placówki oświatowej), korzysta on jedynie z usług takich podmiotów przetwarzających, które zapewniają wystarczające gwarancje wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, aby przetwarzanie chroniło prawa uczniów, których dane dotyczą.

RODO w swoich postanowieniach wskazuje na formę pisemną umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych, w tym formę elektroniczną. Zgodnie z art. 28 ust. 3 RODO, koniecznymi elementami umowy powierzenia są określenie przedmiotu i czasu trwania przetwarzania, charakter oraz cel przetwarzania, rodzaj danych osobowych oraz kategorie osób, których dane dotyczą, obowiązki i prawa administratora.

Urząd Ochrony Danych Osobowych
ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa
www.uodo.gov.pl

Ministerstwo Edukacji Narodowej
al. J. Ch. Szucha 25, 00-918 Warszawa
<https://men.gov.pl>